

BARQAROR TURIZM: EKOLOGIK YONDASHUVLAR VA YASHIL INFRATUZILMA

Abdullajonov Davronjon

Qo'qon universitetining Xalqaro turizm va iqtisodiyot kafedrası o'qituvchisi
abdavron94@gmail.com

Jahongirov Ozodbek

Qo'qon Universiteti Turizm va Iqtisodiyot fakulteti Iqtisodiyot yo'nalishi 2-kurs
talabasi ozodbek_7355@icloud.com

Mamatxonova Madinabonu

Qo'qon Universitet Turizm va Iqtisodiyot fakulteti Iqtisodiyot yo'nalishi 2-kurs
talabasi mamatxonovamadinabonu60@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada O'zbekistonda turizm sohasining iqtisodiy ahamiyati hamda bugungi zamonaviy dunyoda barqaror turizmning ekologik yondashuvlari va yashil infratuzilmani rivojlantirish masalalari yoritilgan. Shuningdek, ekoturizmni rivojlantirish, chiqindilarni boshqarish va yashil infratuzilmani yaratish asosiy yo'nalishlar sifatida ko'rib chiqamiz. Shuningdek, ekologik mehmonxonalar, barqaror transport tizimi va yashil hududlarni kengaytirish muhimligi ta'kidlangan. Mazkur tadbirlar turizmni ekologik jihatdan barqaror rivojlantirishga yordam beradi. Maqola turizm sohasi mutaxassisleri va ekologiyaga qiziqqanlar uchun foydalidir.

Kalit so'zlar: barqaror turizm, ekologik turizm, yashil infratuzilma, ekoturizm.

Annotation. This article highlights the economic significance of the tourism sector in Uzbekistan, as well as the ecological approaches of sustainable tourism and the issues related to the development of green infrastructure in today's modern world. In addition, it examines the key directions for developing ecotourism, managing waste, and creating green infrastructure. The importance of eco-friendly hotels, sustainable transport systems, and the expansion of green areas is also emphasized. These measures contribute to ensuring the environmentally sustainable development of tourism. The article is useful for tourism specialists and individuals interested in environmental studies.

Keywords: sustainable tourism, ecological tourism, green infrastructure, ecotourism.

Kirish:

Bugungi zamonaviy davirda turizm dunyo bo'ylab iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishga katta hissa qo'shayotgan sohalardan biri hisoblanadi. Shuningdek, sayyohlik industriyasining jadal rivojlanishi ekologik muammolarni keltirib chiqarishi mumkin. Shu sababli, barqaror turizm konsepsiyasi kun tartibiga chiqmoqda. Barqaror

turizm atrofmuhitga zarar yetkazmagan holda rivojlantirilishi, tabiiy resurslardan oqilona foydalanishi hamda mahalliy iqtisodiyotga ijobiy ta'sir ko'rsatishi kerak. Ushbu maqolada barqaror turizmning ekologik yondashuvlari hamda yashil infratuzilmani rivojlantirish usullari haqida so'z yuritaman.

Barqaror turizm bu atrof-muhit, ijtimoiy-madaniy qadriyatlar va mahalliy iqtisodiyotga zarar yetkazmagan holda rivojlanadigan turizm shakilantirish. Shuningdek, nafaqat tabiiy resurslarni asrab-avaylash, balki kelajak avlodlar uchun ham qulay sharoit yaratishga qaratilgan.

So'nggi yillarda sayyohlikning ortib borishi ekologik muammolarni keltirib chiqarayotgani sababli, barqaror turizm tamoyillariga amal qilish muhim ahamiyat kasb etib kelmoqda.

2024-yilning yanvar-noyabr oylarida O'zbekistonga 7,3 million chet ellik sayyoh tashrif buyurdi. Bu 2023yilga nisbatan 18,8% ga o'sishni ko'rsatadi (O'zbekiston

Respublikasi Statistika qo'mitasi). Turistlarining mamlakatda qolish muddati o'rtacha to'rt kungacha uzaydi, bu 2023-yilga nisbatan 1,3 barobarga ko'p. Bu ko'rsatkichlar turizm sohasining rivojlanishini va uning iqtisodiy ahamiyatini yanada oshirish imkoniyatini yaratadi.

Asosiy qisim:

Hozirda O'zbekistonda turizmni rivojlantirish bo'yicha bir qator islohotlar amalga oshirildi. Shuningdek, viza rejimining yengillashtirilishi, tarixiy obidalarni va shaharlarni restavratsiya qilish va turizmni targ'ib qilish bo'yicha keng qamrovli kampaniyalar olib borildi. Natijada, O'zbekistonga tashrif buyuradigan xorijiy sayyohlar soni sezilarli darajada oshdi. Aytishimiz mumkinki, 2023-yilda O'zbekistonga 7milliondan ortiq xorijiy sayyohlar tashrif buyurgan bo'lsa, 2024-yilda bu ko'rsatkich 7,3millionga yaqinlashdi (O'zbekiston Respublikasi Statistika qo'mitasi ma'lumotlari). 2024-yilda eng ko'p tashrif Qirg'iziston (2,1 million), Tojikiston (2,1 million) va Qozog'iston (1,4 million)dan bo'ldi. Sayyoh sifatida Rossiyadan 741,2 ming kishi kelgan bo'lsada, Turkiyaning ko'rsatkichi 108 ming nafarni tashkil etdi. Bu ko'rsatkichlar O'zbekistonning mintaqaviy va xalqaro miqyosda turizm salohiyatini ko'rsatadi. Turizm infratuzilmasini yaxshilash turizmni rivojlantirishning asosi y shartlaridan biridir. O'zbekistonda so'nggi yillarda mehmonxonalar, transport tizimi va, turistik xizmatlarni yaxshilash bo'yicha keng qamrovli ishlar amalga oshirildi. Masalan, 2024-yilga kelib, mamlakatda 1200 dan ortiq yangi mehmonxona qurildi va ularning ko'pchiligi xalqaro standartlarga moslashtirildi.

Turizm sanoati uchrachakda ustunlik qildi va shu nuqtai nazardan barqaror turizm

uchburchakdagi uchta sherik o'rtasidagi ziddiyatlarni yarashtirishga va uzoq muddatda muvozanatni saqlashga qaratilgan. Bundan tashqari, u ekologik va madaniy zararni minimallashtirish, mehmonlarning qoniqishini optimallashtirish va mintaqa uchun uzoq muddatli iqtisodiy o'sishni maksimal darajada oshirishga qaratilgan. Bu turizmning o'sish salohiyati va atrof-muhitni muhofaza qilish ehtiyojlari o'rtasidagi muvozanatni olishning bir usuli. Barqaror turizm an'anaviy turizmdan farq qiladi va shunga ko'ra strategiyalari bilan farqlanadi. An'anaviy turizm rejalarida asosan turizm sanoatining o'sish talablari ustunlik qiladi.

Ular marketing rejaları yoki kapital qo'yilma rejaları bo'lib, ikkalasi ham odatda trafikni, tashrif buyuruvchilar sonini, aylanmani va ish o'rinlarini yaratishni ko'paytirish uchun mo'ljallangan.

Ekoturizm, tabiatni asrab-avaylashga yordam berish bilan birga, iqtisodiy jihatdan ham foydali bo'ladi. Barqaror turizm rivojlanishi mahalliy va milliy iqtisodiyotga o'sish kiritadi. Ekoturizm sohasidagi yangi ish o'rinlari va xizmatlar ko'rsatish bilan turizm sohasiga qo'shimcha daromadlar keltiradi. Bu, ayniqsa rivojlanayotgan mamlakatlar uchun muhim, chunki bu jamiyatlar uchun yangi iqtisodiy imkoniyatlar yaratadi.

Ekoturizmning iqtisodiy foydalari nafaqat mahalliy aholiga yangi ish o'rinlari yaratishda, balki umumiy iqtisodiy rivojlanishda ham sezilarli. Turizmdan olinadigan daromad, ekologik va iqtisodiy jihatdan barqaror bolishi kerak, bu esa resurslarni tejash va ularni qayta tiklashga imkon beradi.

Bu barqaror rivojlanishning umumiy kontseptsiyasining hosilasi bo'lib, u atrof-muhit va mahalliy madaniyatga kam ta'sir ko'rsatishga harakat qiladi, shu bilan birga daromad olish, ish bilan ta'minlash va mahalliy ekotizimlarni saqlashga yordam beradi. Bu ekologik va madaniy jihatdan sezgir. Barqaror rivojlanish kontseptsiyasi ekoturizm tashabbuslarini rivojlantirish uchun tashkiliy kontseptsiyani taqdim etadi. U barqaror turizmni rivojlantirishga intilishni ijtimoiy, iqtisodiy va ekologik maqsadlarni muvozanatlashni o'z ichiga olgan deb bilishga intiladi. Uning maqsadi boshqarilmaydigan turizm natijasida yuzaga keladigan tahdidlarga qarshi turishdir. Barqaror turizm maqsadli

hududlardagi turizmni mezbon hududlar va ularning yashash joylari va xalqlari, dam oluvchilar va turizm sohasi o'rtasidagi uchburchak munosabatlar sifatida ko'radi.

Turizm sanoati uchburchakda ustunlik qildi va shu nuqtai nazardan barqaror turizm uchburchakdagi uchta sherik o'rtasidagi ziddiyatlarni yarashtirishga va uzoq muddatda muvozanatni saqlashga qaratilgan. Bundan tashqari, u ekologik va madaniy zararni minimallashtirish, mehmonlarning qoniqishini optimallashtirish va mintaqa uchun uzoq muddatli iqtisodiy o'sishni maksimal darajada oshirishga qaratilgan. Bu turizmning o'sish salohiyati va atrof-muhitni muhofaza qilish ehtiyojlari o'rtasidagi muvozanatni olishning bir usuli.

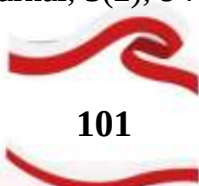

Xulosa:

O'zbekistonda barqaror turizmni rivojlantirish maqsadida ekologik yondashuvlar va yashil infratuzilma joriy qilinmoqda. Ekoturizmni qo'llab-quvvatlash, milliy bog'larni rivojlantirish, ekologik transportni rag'batlantirish, yashil mehmonxonalar barpo etish va chiqindilarni boshqarish bo'yicha qator islohotlar olib borilmoqda. Bu tashabbuslar turizmning barqaror rivojlanishiga hissa qo'shib, mamlakatni ekologik jihatdan toza va sayyohlar uchun yanada jozibador qiladi. Bundan tashqari barqaror turizm atrof-muhitga zarar yetkazmagan holda rivojlanish va sayyohlik infratuzilmasini ekologik tamoyillar asosida shakllantirishni nazarda tutadi. Ekoturizmni rivojlantirish, chiqindilarni boshqarish va yashil infratuzilmani yaratish orqali turizm sohasida uzoq muddatli ekologik barqarorlikka erishish mumkin. Shu sababli, turizm sohasi mutasaddilari va sayyohlar ekologik mas'uliyatni his qilishad. Barqaror turizmni rivojlantirishda yashil infratuzilma muhim rol o'ynaydi. Ekologik yondashuvlar orqali atrof-muhitga yetkaziladigan zarar kamaytiriladi, tabiiy resurslar samarali ishlatiladi va chiqindilari qisqartiriladi. Ekoturizmni rivojlantirish, chiqindilarni boshqarish, yashil hududlarni kengaytirish va barqaror transport tizimlarini joriy etish turizm sohasi uchun muhim ekologik yechimlardir. Shu bilan birga, ekologik toza mehmonxonalar va yashil texnologiyalarni joriy qilish turistik infratuzilmani barqaror qilishga yordam beradi. Umuman olganda, yashil infratuzilma turizmning ekologik barqarorligini ta'minlash va kelajak avlodlar uchun qulay yashash muhitini yaratishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Butunjahon Turizm Tashkiloti (UNWTO) – Sustainable Tourism Development Reports.
2. Andryeyeva, N., Nezdoyminov, S., & Martyniuk, O. (2018). "Green" infrastructure of the economy of recreational nature use. Socio-Economic Geography, (4), 42–51. <https://ideas.repec.org/a/bal/journal/2256-07422018442.html>
3. GREEN INFRASTRUCTURE Laura B. Cole , Timon McPhearson , Cecilia P. Herzog , and Alex Russ
4. *GREEN» INFRASTRUCTURE OF THE ECONOMY OF RECREATIONAL NATURE USE* Текст научной статьи по специальности «Социальная и экономическая география» Natalya Andryeyeva Sergey Nezdoyminov Olena Martyniuk
5. Abdullajonov, D., & Mamatkhonova, M. (2025). THE ROLE OF INNOVATIONS AND INVESTMENTS IN THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF ENTREPRENEURS IN UZBEKISTAN. Modern Scientific Research International Scientific Journal, 3(2), 94-97.

6. Mamatxonova, M. (2025). Climate Change and Green Economy in Uzbekistan: Impact on Agriculture. TARAQQIYOT SPEKTRI, 1(8), 471–481.

7. Abdullajonov, D., & Mamatxonova, M. (2025). Turizm sohasini rivojlantirish xorijiy tajriba va innovatsion yondashuvlarning iqtisodiy samaradorligi. University Research Base, 304–308.

